

Puit linnas – väikevormid

TEKST **Urmas Oja**

Meie meeletu ehitustempo juures kerkib nii suuri kui väikeseid, eri tüüpi ja erineva otstarbega maju, mille arhitektuurne väärtus ning läbimõeldus on väga erineva tasemega. Uued majad on sageli kiirelt projekteeritud, justkui möödaminnes, et need enamasti kortermajadena ruttu valmis ehitada ja müüüd saaks. Et liikuda edasi järgmistele „karjamaadele“.

Selline rabelemine kisub paratamatult arhitektuuri kvaliteeti tugevalt alla. Juba ei-tea-mitenda samasugustel tingimustel tellitud kortermaja projekteerimine ei paista enam kellelegi väljekutsuvat. Tehakse ikka nii nagu harjutud on. Paraku kannatab sellest kõigest aga eelkõige keskkond. Kortermajade piirkondades reklaamitakse uusi maju ju aga just viitega mõnusale keskkonnale, kus kõik lähedal, puhkevõimalus pargis ja lastele mänguala. Linnaski loeb väga palju erinevate rekreatsioonivõimaluste lähedus.

Reaalses elus kipub aga ikka minema nii, et lastele mõeldud mänguväljak on mingi suhteliselt suvaline metallist kiikedega konstruktsioon kusagil krunti katva parklavaiba nurgas. Ajab-asja-ära vaimus on harva paigutatud sinna lähedusse mõni istumisvõimalust pakkuv elementaarne pink, kus vanemad oma võsukesti valvata saaksid. See on ka paraku kõik. Üldmulje jääb meie ajale omaselt spartalik, kus ükski väikevorm, mängunurk, pink jms ei mõju keskkonnas lisaväärtusena. Puudub inimlik mõõde ja mängulisus.

Väikevormidega on Eestis üritatud küll tegeleda, korraldatud konkursse, kujundamaks näiteks paneeleamurajoonide õuealaseid, uuritud kaasaegse linnamööbli loomise võimalusi jne. Kuid kõik need ettevõtmised on jäänud siiski katsetusteks. Kasvõi ühistranspordi ootepaviljonid on kõikjal linnades kõike muud kui varju ja sooja kohta pakkuvad. Linnaruumi kujundamisest on linnavõimudel õnnestunud nutikalt mööda minna just sellest pidevalt

rääkides ja kõiksugu plaane tehes. Realiseerunud on neist seni ikka väga üksikud näited.

Puit

Puiduga seob arhitektuurseid väikevorme mõlema asja justkui soojem ja inimesele lähedalseisvam imidž. Kui majad, suured rajatised, sillutis jms kujundavad ruumi üldisemalt, loovad taustsüsteemi, siis igasugused pisemad asjad, alates sillutise mustri ja väiksematest istepinkidest, lõpetades suuremate treppide ning bussipeatustega, on see osa linnast, millega me vahetumalt kokku puutume. Seetõttu on sellised elemendid väga vastutusrikkal kohal, need tekitavad erinevaid meeleolusid ja tundeid erinevates linnaruumi lõikudes. Oma funktsiooni saavad need täita vaid hästi kujundatult, läbimõeldud tervikliku ja sageli väikevormidele omaselt vaimuka disainiga.

Mõni hea näide on isegi Eestis olemas, kus puit standardpinkide asemel hoopis huvitavamalt istumisvõimalust pakkuvat, lühikese istme ja kõrge, sihvaka seljatoega pinkidel koha sisse võtnud. Uus Tartu Rüütli tänava kujundus (Rene Valner, Margus Maiste, Ott Kadarik) oma vaheldusriikka, tänavat

**Helsingi disaininäda
infopaviljoni esialg-
ne variant oli valmis
ehitustust veidi õhuli-
sem. Kerge ja lustaka
väikevormi autoriteks
Antti Lehto ja Teemu
Seppänen.**

Rakvere vallimäe uus trepp (Siiri Vallner ja Heidi Urb. Kavakava) ning Tartu Rüütli tänava uus kujundus (Rene Valner, Margus Maiste ja Ott Kadarik) on ühed vähestest kaasaegsete väikevormide näidetest Eestis. Nathali Dubois´ ja Mustapha Sanaoui on linnamööbli mõistega mängides märkimisväärsed tulemusi saavutanud.

erinevateks mõttelisteks tsoonideks jagava sillutisega on kordi parem koht kui enne. Ning iseäranis sümpaatsed on erinevaid istumisiise pakkuvad üksteise suhtes vahelduva nurga all paigutatud pinkide paarid Hugo Treffneri Gümnaasiumi ees. Nüüd on koolilastel oma osa ühest linna jalakäijate peatavast, jalakäijail aga võimalus puhata ja istuda keestet kaunist tänavat, kohas, kus tavaliselt mugavalt peatuda ei saa. Siin on kohe näha, et ruumilõiguga on tegeletud, mitte ei ole lihtsalt valmis tehtud.

Teine mõnus väikevorm asub end viimastel aastatel eriti avatuna tõestanud Rakveres ning on tõeliselt arhitektuurne objekt. Tegemist on Vallimäe uue trepiga (Siiri Vallner ja Heidi Urb. Kavakava), mis ühendab all-linna vana linnusemäega. Valdavalt pruunikis toonitud betoonist mänguline ja pil-

kupüüdev rajatis on üsna uskumatu näide sellest, mida võib trepp peale mäest üles aitamise veel pakkuda. Alt kitsa ja ülevalt laieneva trepi alumised astmed on mõne sentimeetri kõrgused, ülemised aga juba poolemeetrised istmed, kaetud puiduga, pakkudes vaadet vanalinnale ja kaugemalegi. Puidust on ka roostetavatele konstruktsioonidele kinnituv ümar käsipuu. Hoogne trepp näitab, kuidas puit selle kivist ja metallist üldmuljet pehmendab, kuidas seda kasutatakse just neis kohtades, millega inimene vahetult kokku puutub.

Helsingi disaininädaala infopaviljoni jaoks korraldatud konkursil Helsingi Tehnikakõrgkooli tudengite seas andis palju huvitavaid tulemusi. Üks neist on eriti sümpaatne oma lihtsuses ja dünaamilisuses ning kerges teisaldatavuses. Puu ja klaasi stuudio raames valminud töö sobiks meilegi linna kaunistama, sellest annaks edasi arendada terve seeria emotsionaalseid väikevorme. Puitkonstruktsioonis kolmnurksete pleksiklaasidega vabavormse kooriku autorite (Antti Lehto ja Teemu Seppänen)

eesmärgiks oli nõ. võõra objekti pargiserva toomisega panna vahetu piirkond elama, mis neil ka õnnestus. Päeval läbipaistev objekt hakkab pimedas pargivalgustuse mõjul hõõguma.

Suuremate ja väiksemate magalatega on alati probleem nende ruumi elamisväärseks kujundamisel. Kuna tehasliku välimusega majad, enamasti paneelikad, on nii lihtsad ja iseloomutud, ei aita rõõmsa ja kutsuva hoovi tekitamiseks vaid liivakastist ja pesunõõride puudest. Ühtede Prantsusmaal asuvate üsna suvaliste kortermajade hoovi tekitatud äärmiselt vaimukas kodune park, kus on hea ilmaga elanikel ehk isegi mõnusam viibida kui oma isiklikus tugitoolis! Nathalie Dubois ja Mustapha Sanaoui on siia kujundanud paksust puidust tugitoolide, diivanite, kohvilaudade ja põrandalilledega omamoodi tubase keskkonna. Elu suuruses pehme mööbli puitkoopiad on õues vastupidavad ja muudavad koduse pargi erakordselt hubaseks. Sellistele „pinkidele“ ei tohiks olla vastu ka korteriühistu kõige tõredam aktivist!

